

Praktyki monopolistyczne w biznesie trumiennym

Wyrok Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 26 marca 1993 r. (XVII Amr 46/92)

Przewodniczący — sędzia SW Krzysztof Dembiński. Sędziowie SW — Stanisław Gronowski (sprawozdawca) i Jacek Sikorski

Wzajemne stosunki pomiędzy osobą prawa kościelnego a podmiotem gospodarczym przy organizowaniu czynności kultu publicznego kościoła, w tym także w zakresie organizacji religijnej uroczystości pogrzebowej, podlegają regulacji powszechnie obowiązującej ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym, chyba że przepisy tej ustawy są odmienne (sprzeczne) od własnego prawa kościoła, o którym mowa w art. 2 i art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Wojewódzki w Warszawie — Sąd Antymonopolowy po rozpoznaniu odwołania Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Usługowego S w L. od decyzji Urzędu Antymonopolowego z dnia 4 sierpnia 1992 r. nr DL-5-500-11/92 zaskarżoną decyzję uchylił.

Uzasadnienie

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Styks w L. — zwane dalej Styks (powód w postępowaniu przed Sądem Antymonopolowym) jest jednym z wielu przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie organizacji pogrzebów, zarówno świeckich jak i wyznaniowych na terenie L. Usługi pogrzebowe na cmentarzach wyznaniowych przy ul. Lipowej i Unickiej, stanowiących własność Kościoła Rzymsko-Katolickiego świadczy także administrator wyżej wymienionych cmentarzy Zarząd Dozoru Cmentarzy Rzymsko-Katolickich w L. — zwany dalej zarządem (zainteresowany w postępowaniu przed Sądem Antymonopolowym w rozumieniu art. 479[31] § 2 kpc). Pomiędzy Styksem a zarządem doszło do rozbieżności stanowisk w zakresie udziału tzw. żałobników Styksu w charakterze asysty podczas czynności objętych pogrzebową liturgią w pogrzebach organizowanych przez Styks, na co zarząd nie wyraża zgody. W rezultacie powierzając Styksowi zorganizowanie kościelnego pogrzebu klient na liturgiczną część tej uroczystości składa odrębne zamówienie zarządowi. Może też, co niewątpliwie upraszcza procedurę, a w czym Styks upatruje pogorszenie swoich warunków konkurencji na rynku, od razu zlecić zarządowi zorganizowanie kościelnego pogrzebu.

Styks zabiegał, aby zarząd określił wymagania, którym powinni odpowiadać żałobnicy. Wobec niedojścia do porozumienia Styks zgłosił Urzędowi Antymonopolowemu (pozwany w postępowaniu przed Sądem Antymonopolowym) żądanie wszczęcia postępowania przeciwko zarządowi o stosowanie praktyk monopolistycznych.

Urząd Antymonopolowy wszczął postępowanie o naruszenie art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym — zwanej dalej ustawą antymonopolową. W świetle powołanego przepisu za praktyki monopolistyczne uznaje się nadużywanie pozycji dominującej na rynku, a w szczególności przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do ponownego bądź rozwoju konkurencji.

Według wyjaśnień zarządu, złożonych w trakcie postępowania administracyjnego, ma on status publicznej osoby prawnej w rozumieniu kanonu 116 kodeksu prawa kanonicznego (zob. kodeks prawa kanonicznego, Pallottium 1984). Do jego zakresu obowiązków należy między innymi administrowanie cmentarzami wyznaniowymi, w szczególności zaś czuwanie nad odpowiednią i religijną obsługą pogrzebów. Wyznaniowy charakter cmentarza przesądza o udziale w liturgicznych czynnościach pogrzebowych osób odpowiednio do tego przygotowanych i rozumiejących ducha liturgii. Kryteria te spełniają jedynie osoby, którymi posługuje się kościelne przedsiębiorstwo pogrzebowe. Przy organizacji usług pogrzebowych Styks może natomiast wykonywać jedynie czynności o charakterze często materialnej usługi (np. dowieszenie trumny ze zwłokami do kaplicy cmentarnej), nie zaś asystować w czynnościach liturgii pogrzebowej. Podkreślał też, że w przeciwieństwie do cmentarzy komunalnych cmentarze wyznaniowe nie korzystają z dotacji i utrzymywane są z opłat cmentarnych oraz z wpływów uzyskiwanych z wykonywanej przez zarząd działalności gospodarczej.

W ocenie Urzędu Antymonopolowego administrowanie cmentarzami wyznaniowymi podlega regulacji przepisów prawa kanonicznego i w tym zakresie nie mają zastosowania

powszechnie obowiązujące przepisy prawa. Stosownie bowiem do art. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej kościół rządzi się w swych sprawach własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchową i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami. Żądanie Styksu, zgłoszone we wniosku o wszczęcie postępowania, zmierza do ingerowania w sposób wykonywania przez kościół prawa własności (art. 140 kc), co nie zasługuje na ochronę prawną. Jak to bowiem w sposób generalny stwierdził Urząd Antymonopolowy, właściciel wykonujący prawo własności w granicach art. 140 kc, nie narusza ustawy antymonopolowej. Z omawianych względów decyzja z dnia 4 sierpnia 1992 r. nr DL-5-500-11/92 nie stwierdził w działalności zarządu stosowania praktyk monopolistycznych.

Od tej decyzji odwołał się Styks.

Sąd Antymonopolowy zważył, co następuje:

Ustawa Antymonopolowa, jak to wynika z jej preambuły, uchwalona została w celu zapewnienia rozwoju konkurencji, ochrony podmiotów gospodarczych narażonych na stosowanie praktyk monopolistycznych oraz ochrony interesów konsumentów. Ostrze ustawy skierowane jest przeciwko podmiotom gospodarczym, mającym na rynku pozycję monopolistyczną (art. 2 pkt 6 ustawy) lub dominującą (art. 2 pkt 7 ustawy), ograniczających w sposób sprzeczny z prawem, w następstwie swojej pozycji rynkowej, samodzielność innych uczestników rynku.

Przez podmiot gospodarczy, zgodnie z art. 1 ustawy antymonopolowej, rozumie się osoby fizyczne i prawne, a także jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej, prowadzące działalność gospodarczą. W świetle tego przepisy zarząd, prowadzący działalność gospodarczą w zakresie organizowania usług pogrzebowy, spełnia więc ustawowe kryteria podmiotu gospodarczego i może tym samym uczestniczyć w charakterze strony w postępowaniu toczącym się w trybie ustawy antymonopolowej.

Praktycznie każda działalność gospodarcza, przez którą rozumie się działalność wytwórczą, budowlaną, handlową i usługową, prowadzoną w celach zarobkowych i na własny rachunek podmiotu gospodarczego taką działalność (por. art. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej Dz. U. 1988 r. Nr 41 poz. 324 z późniejszymi zmianami) wymaga zaangażowania przez podmiot gospodarczy środków produkcji (rzeczy), względem których przysługuje mu ochrona własności w zakresie wskazanym w art. 140 kc. Nie może to jednakże oznaczać, aby wykonywanie przez właściciela, będącego podmiotem gospodarczym, prawa własności w sposób wyczerpujący hipotezę przepisów ustawy antymonopolowej było prawnie dozwolone. Odmiennego stanowiska Urzędu Antymonopolowego sąd nie podziela. Przepis art. 140 kc wykazuje, że właściciel może, z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, w szczególności pobierać pożytki i inne dochody z rzeczy, ale jedynie w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego. W świetle tego przepisu właściciel przy wykonywaniu prawa własności nie może zatem nadużywać swego prawa podmiotowego. Reasumując zatem, jeżeli właściciel rzeczy jest podmiotem gospodarczym, ustawa antymonopolowa jest jedną z tych ustaw, do których odsyła art. 140 kc dla określenia granic wykonywania przez właściciela swego prawa.

Sporny pomiędzy stronami udział w celebrowaniu liturgii pogrzebowej w charakterze świeckiej asysty (żałobników), osób nie podporządkowujących organizacyjnie kościołowi podlega władzy kościelnej. Ma to bowiem miejsce przy wykonywaniu przez kościół kultu publicznego w zakresie religijnej uroczystości pogrzebowej (art. 15 ust. 1 w związku z art. 15 ust. 3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej). Zakres tej władzy, jako dotyczący praw innych osób, jest dowolny. Granice tej władzy, stosownie do art. 2 i art. 3 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy, zakreśla własne prawo kościoła. Dlatego dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy istotne znaczenie ma kwestia, czy udział nie kościelnych żałobników w uroczystościach pogrzebowych jest w jakiś sposób ograniczony przepisami prawa kościelnego. Gdyby taka regulacja miała miejsce, to w świetle art. 3 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy miałaby ona pierwszeństwo przed powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w tym także przed przepisami ustawy antymonopolowej. W przeciwnym natomiast wypadku zachowanie zarządu, odmawiającego wspomnianej zgody, podlegałoby ocenie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, a więc i także ustawie antymonopolowej. Tak więc wzajemne stosunki pomiędzy osobą prawa kościelnego a podmiotem gospodarczym przy organizowaniu czynności kultu publicznego kościoła, w tym także w zakresie organizacji religijnej uroczystości pogrzebowej, podlegają regulacji powszechnie obowiązującej ustawy antymonopolowej, chyba że przepisy tej ustawy są

odmienne (sprzeczne) od własnego prawa kościoła, o których mowa w art. 2 i art. 3 ust. 2 ustawy o stosunkach Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Omawianych zagadnień nie badano w zaskarżonej decyzji, co stanowi naruszenie art. 7 i art. 77 § 1 kpa.

Jednakże gdyby własne prawo kościoła nie zawierało zakazu uczestnictwa w wyżej wymienionych czynnościach osób spoza kościoła, to z uwagi na liturgiczny charakter obrządku pogrzebowego, czy też kontakty tych osób ze sakramentaliami, które zresztą w świetle kanonu 1171 mogą również stanowić własność osób świeckich, trudno byłoby pozbawiać kościoła jakiegokolwiek wpływu na obsadę świeckich osób podmiotu gospodarczego, towarzyszących w czynnościach kultu publicznego. W każdym razie kościół, powinien mieć wpływ na co najmniej wskazanie kryteriów, jakie wspomniane osoby powinny spełniać.

Sąd Antymonopolowy, kierując sprawę na rozprawę, wezwał strony o zajęcie stanowiska, czy udział w czynnościach kultu kościelnego w zakresie religijnej uroczystości pogrzebowej świeckich osób spoza kościoła jest ograniczony przepisami własnego prawa kościoła, jednakże uzyskane informacje okazały się niewystarczające dla ustalenia spornego między stronami stanu prawnego. Nie jest to zresztą proste z uwagi na różnorodność źródeł prawa kanonicznego. W grę wchodzi tutaj nie tylko odpowiednie przepisy kodeksu prawa kanonicznego, ale także przepisy prawa partykularnego (prawa miejscowego), do których przepisy kodeksu niejednokrotnie odwołują się. Szerokie zaś jest grono podmiotów kościelnych uprawnionych do tworzenia prawa partykularnego (zob. Ks. Edward Szafranski Podręcznik prawa kanonicznego, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985 str. 38-39).

Usługi pogrzebowe w sposób stały i zarobkowy wykonuje wiele podmiotów gospodarczych, w tym także kościelnych. Z uwagi na wielość jednostek organizacyjnych kościoła, którym w świetle art. 7 wyżej wymienionej ustawy przysługuje osobowość prawna nie ma przeszkód prawnych, aby na terenie miasta (gminy) działało kilka kościelnych przedsiębiorstw pogrzebowych. Jest to sfera praktyki, jaka w tym względzie się kształtuje. Wyłania się zatem potrzeba sprecyzowania zakresu rynku tych usług. Ma to istotne znaczenie praktyczne. Od kryteriów kwalifikacyjnych rynku zależy bowiem udział w nim podmiotów świadczących usługi pogrzebowe. To zaś z kolei może rzutować na zakres rygorów, jakim podlegać mogą podmioty gospodarcze (np. zawarty w art. 5 ustawy antymonopolowej zakaz nadużywania pozycji dominującej na rynku). Ustawa antymonopolowa nie precyzuje pojęcia rynku, chociaż terminem tym się posługuje. Zdaniem Sądu Antymonopolowego interpretacja pojęcia „rynek” powinna zmierzać do segmentacji sfery obrotu, tak aby w oparciu o określone kryteria dążyć do wyodrębnienia kilku rynków. Z omawianych zatem względów nie powinno być przeszkód do wyodrębnienia z usług pogrzebowych odrębnego rynku tych usług wykonywanych w obrządku Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Tak rozumiany rynek nie powinien się ograniczyć do cmentarzy wyznaniowych, ale obejmować także pogrzeby wykonywane w wyżej wymienionym obrządku na cmentarzach komunalnych. Z omawianych więc względów Urząd Antymonopolowy powinien określić pozycję zarządu w wyżej wymienionym rynku, co nie jest bez znaczenia dla ustalenia ewentualnej podstawy jego odpowiedzialności, a w szczególności, czy w grę wchodzi tutaj art. 5 ustawy antymonopolowej w oparciu o który wszczęto postępowanie.

Sąd Antymonopolowy dostrzega, że zarząd administrując cmentarzami wyznaniowymi ponosi nakłady na finansowanie jego infrastruktury. Przepisy prawa cywilnego dają właścicielowi możliwość uregulowania w umowach, w tym w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy także z przedsiębiorstwami pogrzebowymi, zasad odpłatnego korzystania z jego mienia, bez ewentualnej potrzeby stosowania praktyk monopolistycznych. W tym stanie sprawy sąd uchylił zaskarżoną decyzję (art. 479[34] § 1 kpc).

[Wokanda 1993/8 str. 38]

Zobacz także te strony:

[Cmentarne hieny i niekatolickie trupy](#)

(Publikacja: 30-08-2003)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2662) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2662>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl